

2. Kussmaul, A. (1877). Die Störungen der Sprache /A. Kussmaul // Basel: Benno Schwabe. p. 211 [in German].
3. Morgenstern, S. (1927). Un cas de mutisme psychogène / S. Morgenstern // *Revue française de Psychanalyse*, 1 (3). pp. 492–504; repris dans *Journal de la psychanalyse de l'enfant*.1990, 8. pp. 211–24 [[in French].
4. Tramer, M. (1934). Elektive Mutismus bei Kindern / M. Tramer // *Z. Kinders Psychiater*, 1. pp. 30–35 [in German].
5. Despert, L. (1958). Schizophrenia in Children / L. Despert // *Psychiatric Quarterly*, 12 (2). pp. 366-371 [in English].
6. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-IV (1994).
7. Muris, P., & Ollendick, T.H. (2015). Children who are anxious in silence / P. Muris, T.H. Ollendick // *Clin. Child Fam. Psychol. Rev.* 18 (2). pp. 151–169 [in English].
8. Kristensen, H. (2000). Selective mutism and comorbidity with developmental disorder/delay, anxiety disorder, and elimination disorder / Kristensen H. // *J. Am Acad. Child. Adolescent Psychiatry*. 39 (2). pp. 249–256 [in English].
9. Steinhaus, H. (1996). Elective mutism: an analysis of 100 cases / H. Steinhausen, Jusi C. // *J. Am. Acad. Child Adolescent Psychiatry*. 35 (3). pp. 606–614 [in English].
10. SteRenburg, H. et al. (2018). Children with autism spectrum disorders and selective mutism/H. SteRenburg, S. SteRenburg, C. Gillberg et al // *Neuropsychiatr. Dis. Treat*, 14. pp. 1163–1169. [in English].
11. Stein, M.B. (2011). A common genetic variant in the neurexin superfamily member CNTNAP2 is associated with increased risk fir selective mutism and social anxiety-related traits. *Biol. Psychiatry*. 69 (9). pp. 825-831[in English].
12. Savinova, N.V. ta in. (2022). Kompetentnisno zorientovana profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi ta inkluzyvnoi osvity [Competence-based professional training of future specialists in special and inclusive education]: monohrafiia/N.V. Savinova, I.V. Sereda, V.A. Kyslychenko ta in.// *Mykolaiv: vydavets Rumiantseva H.V.* 188 s. [in Ukrainian].

УДК: 376-056.263].011.2:004.738.5:316.722

Богдан Куліш,

аспірант Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

E-mail: bogdankulish777@gmail.com

ORCID ID [0009-0009-1030-7923](https://orcid.org/0009-0009-1030-7923)

Researcher [rid90837](#)

Bohdan Kulish,
postgraduate student

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна 04060, вул. М. Берлінського, 9

Mykola Yarmachenko Institute of Special Education
and Psychology, the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Street M. Berlinskoho 9, Kyiv, 04060, Ukraine

**ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-12 КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ**

**USE OF SOCIAL NETWORKS IN THE PROCESS OF FORMING INFORMATION AND
COMMUNICATION COMPETENCE OF STUDENTS WITH HEARING IMPAIRMENT
IN GRADES 10-12**

Анотація. У статті проаналізовано можливості використання соціальних мереж в освітньому процесі учнів 10-12 класів з порушеннями слуху як ефективного засобу для формування інформаційно-комунікаційної компетентності цієї категорії учнів. Зазначено, що використання соціальних мереж підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку творчого потенціалу та здібностей учнів з особливими освітніми потребами, їх самоосвіті та самовдосконаленню, посилює активність, зацікавленість процесом навчання, а також формує вміння працювати в колективі. Проаналізовано найпопулярніші серед учнівської молоді соціальні мережі Instagram, Facebook, Twitter, YouTube та те, як їх можна використовувати під час освітнього процесу учнів 10-12 класів з порушеннями слуху. Доведено, що соціальні мережі дають широкі можливості в освітньо-виховному процесі, оскільки на їх платформах можна ефективно організовувати спільну діяльність, виконуючи такі навчальні завдання як написання тексту, перегляд інтернет-ресурсів, спілкування в чаті або на форумі, використання електронної пошти, запис та завантаження відео-, аудіоконтенту тощо. Підкреслено, що виконуючи певні навчальні завдання, учні старших класів з порушеннями слуху також можуть набути навичок створення власних профілів у соціальних мережах і належного їх використання, користування різними месенджерами для повноцінної соціальної активності.

Висвітлено соціальну та освітню складові інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху, розкрито їх взаємозв'язок та об'єктно-суб'єктний характер (міжособистісна взаємодія однолітків за інтересами, роль батьків, педагогів тощо). Встановлено, що за соціально-педагогічної підтримки такі цифрові інновації як соціальні мережі є цікавими для учнів 10-12 класів з порушеннями слуху, легко засвоюються ними в пізнавальній формі, що своєю чергою сприяє формуванню їх інформаційно-комунікаційної компетентності.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами; учні з порушеннями слуху, інформаційно-комунікаційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, соціальні мережі.

Abstract. The article presents the possibilities of using social networks in the educational process of 10-12 grade students with hearing impairments as an effective way to form the information and communication competence of this category of students. It is noted that using social networks increases motivation to learn, promotes the development of creativity and abilities of students with special educational needs, their self-education and self-improvement, increases activity, interest in the learning process, and forms the ability to work in a team.

The author has analysed the most popular social networks among students, such as Instagram, Facebook, Twitter, YouTube, and how they can be used in the educational process of students of grades 10-12 with hearing impairments. It is proved that social networks provide ample opportunities in the educational process, as their platforms can be used to effectively organise joint activities, performing such learning tasks as writing text, browsing the Internet, communicating in a chat or forum, using e-mail, recording and downloading video and audio content, etc. The social and educational components of the information and communication competence of 10-12 grade students with hearing impairments are highlighted their interrelationship and object-subject nature are revealed (interpersonal interaction of peers based on interests, the role of parents, teachers, etc).

The article emphasises that by performing certain learning tasks, high school students with hearing impairments can also acquire the skills of creating their profiles on social networks and using them properly, using various messengers for full social activity. It has been established that with social and pedagogical support, digital innovations such as social media are interesting for students of grades 10-12 with hearing impairments, easily assimilated by them in a cognitive form, which, in turn, contributes to the formation of their information and communication competence.

Key words: children with special educational needs; students with hearing impairment, information and communication competence, information and communication technologies, social networks.

Актуальність дослідження. В сучасних умовах розбудови інформаційного суспільства та інформатизації освіти важливість використання соціальних мереж для навчання та розвитку осіб з особливими освітніми потребами ще недостатньо оцінено. Оскільки соціальні мережі сьогодні є важливою складовою інформаційного простору, то оволодіння учнями 10-12 класів з порушеннями слуху основними інструментами соціальних мереж відкриває нові можливості в процесі формування їх інформаційно-комунікаційної компетентності, сприяє покращенню якості та доступності освіти, рівному доступу до інформації та освітніх послуг цієї категорії осіб з особливими освітніми потребами, а також їх комунікації та повноцінній інтеграції в суспільство.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності є предметом багатьох наукових досліджень. Під поняттям «інформаційно-комунікаційна компетентність» вчені розуміють здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, здатності до роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями і їх застосування у навчальній, професійній діяльності та повсякденному житті.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами досліджували Т. Дегтяренко (2015), Ю. Запорожченко (2016, 2022), О. Качуровська (2014), О. Легкий (2002), С. Миронова (2003), Ю. Носенко (2013), М. Шеремет (2001), І. Холковська (2007) та інші. Вони акцентують увагу на тому, що інформаційно-комунікаційні технології сприяють розвитку та корекції психічних процесів в учнів з особливими потребами, підвищують якість навчання.

Дослідження ключових аспектів формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів з порушеннями слуху та варіативність застосування ІКТ під час освітнього процесу цієї категорії учнів здійснювали Т. Бондаренко (2018), Г. Гордійчук (2018, 2021), В. Лобода (2010), О. Мотилькова (2014), С. Нетьосов (2018), В. Черних (2011) та інші автори.

Останніми роками вчені активно звертаються до висвітлення ролі та місця соціальних мереж в освітньому процесі учнів і студентів, зокрема з особливими освітніми потребами. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що використання соціальних мереж в освітньому процесі є важливим засобом інформаційної підтримки цієї категорії учнів. Проблеми використання соціальних мереж в освітньому процесі, зокрема у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, присвячені праці Г. Кучаковської (2015), В. Балардима (2015), В. Бикова (2008, 2020), Т. Бондаренко (2018), С. Литвинової (2015), В. Коваленко (2018), О. Спіріна (2020), Н. Тверезовської (2014), Ж. Мيني (2021), В. Шевченка (2018), А. Яцишин (2018) та інших.

Мета статті полягає в: аналізі теоретичних і методичних підходів до формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху засобами соціальних мереж; визначенні освітніх можливостей соціальних мереж для учнів 10-12 класів з порушеннями слуху; з'ясуванні як позитивних так і негативних складових використання соціальних мереж в освітньому процесі цієї категорії осіб з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-теоретичного і методичного досвіду використання соціальних мереж у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху.

Результати дослідження. У період стрімкого розвитку цифрових технологій та цифровізації сучасної освіти все більше уваги приділяється формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності осіб з особливими освітніми потребами, зокрема учнів 10-12 класів з порушеннями слуху.

Інформаційно-комунікаційна (цифрова) компетентність є однією з важливих компетентностей у Концепції Нової української школи і розглядається вона як «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Велике значення має інформаційна й медіаграмотність, основи програмування,

алгоритмічне мислення, робота з базами даних, здобуття навичок безпеки в Інтернеті та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» (Кабінет Міністрів України, 2016).

Погоджуємось із думкою О. Овчарук про те, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності передбачає використання в освітньому процесі новітніх цифрових засобів як учнями, так і вчителями, вміння педагогів створювати відповідне середовище для своїх учнів, знати шляхи та засоби безпечного поводження в мережі Інтернет, а також уміти захищати особисту інформацію у цифровому просторі. Зазначені навички, наголошує дослідниця, мають доповнюватися такими якостями, як критичне мислення, медіаграмотність, комунікаційні навички тощо (Овчарук, 2019: 52-55).

Зазначимо, що сучасний світ інформаційних технологій надає багато можливостей для створення і розвитку інформаційно-цифрового навчального середовища української школи, зокрема це стосується й використання соціальних мереж в освітньому процесі учнів старших класів з порушеннями слуху. За даними соціологічного опитування, яке було проведене в 2022 році, в Україні соціальними мережами користувалися 76,6 % людей. Серед українців, які використовують соціальні мережі як джерело інформації, 66 % обирають [Telegram](#), 61 % – [YouTube](#), 58 % – [Facebook](#). Щодо використання соціальних мереж з розважальною метою, то на першому місці YouTube. Там зареєстровано понад 28 млн українських користувачів, в Instagram – понад 16,1 млн, у Facebook – 15,45 млн. TikTok має більше ніж 10,55 млн українських користувачів (Тимчук, 2023).

Безумовно цю інформацію необхідно враховувати у процесі модернізації освітнього процесу, зокрема в освіті осіб з особливими освітніми потребами.

Водночас зазначимо, що нині значно змінилася думка про те, що соціальні мережі призначені в основному для розваг. Усе більше вчених наголошують на тому, що їх можна ефективно використовувати для різноманітних форм роботи в освітньому процесі, адже це сприяє творчому розвитку учнів, формує вміння правильного пошуку інформації, розпізнавання фейкових повідомлень, створення власних цікавих дописів на будь-яку тему та ін.

Для формування інформаційно-комунікаційної компетентності у старшокласників з порушеннями слуху важливе значення мають умови й можливості для оволодіння зазначеною компетентністю, що оточують здобувача освіти. За соціально-педагогічної підтримки такі цифрові інновації як соціальні мережі є цікавими для цих учнів, легко засвоюються ними в пізнавальній формі, що своєю чергою сприяє формуванню їх інформаційно-комунікаційної компетентності.

Дослідниці Г. Яцишин та В. Коваленко виокремлюють такі основні способи застосуванням електронних соціальних мереж у діяльності з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами, зокрема «для: 1) підтримки навчально-виховного процесу; 2) позашкільної та позакласної діяльності; 3) неформальної освіти та самоосвіти дітей та молоді» (Яцишин & Коваленко, 2015: 37).

Загалом більшість дослідників наголошують на тому, що соціальні мережі є надзвичайно популярними серед учнівської молоді, тому їх необхідно використовувати як засіб інформаційної підтримки для навчальної та виховної діяльності різного спрямування, що допоможе створити позитивне ставлення до навчання (Ляшенко, 2021; Баралдим, 2015; Кучаковська, 2015).

Г. Кучаковська підкреслює, що використання соціальних мереж підвищує мотивацію до навчання, розвиток творчого потенціалу та здібностей, посилює активність молоді, зацікавленість процесом навчання, а також вміння працювати в колективі (Кучаковська, 2015).

Головними перевагами соціальних мереж під час освітньої діяльності осіб з особливими освітніми потребами, на думку Т. Бондаренко, є:

- постановка дистанційних завдань та їх виконання;
- можливість працювати в групі з однолітками;
- постійна взаємодія, комунікація учасників освітньої діяльності у зручний час;
- наявність власного робочого графіку;
- якісний рівень контролю навчальних досягнень (Бондаренко, 2018).

Під поняттям «соціальні мережі» розуміємо онлайн-платформи в [інтернеті](#), які використовуються для спілкування, розміщення інформації та зображення, дописів і коментарів або ж надсилання повідомлень. У науковому обігу вживаються поняття «соціальні мережі» та «електронні соціальні мережі» як синонімічні та надаються різноманітні визначення цих понять, зокрема цим терміном позначають «інтерактивний web-сайт з великою кількістю користувачів, контент якого вони створюють та наповнюють» (Яцишин & Коваленко, 2015). У Глосарії «Електронні соціальні мережі як інструменти сучасного навчального середовища» (2017) подається таке визначення цього поняття: «електронна соціальна мережа – симбіоз соціальної та технічної реальності, що утворює різноманітні комунікативні конфігурації (просторовочасові, суб'єкт-суб'єктні, суб'єкт-об'єктні), які компенсують високу інформаційну щільність сучасного суспільства та здійснюють всі види соціальної комунікації (масової, міжособистісної, групової) на всіх технологічних рівнях: вербальному, письмовому, аудіовізуальному» (Пінчук, Богачков, Буров, Дементієвська, Ухань & Яськова, 2017: 12).

Ураховуючи різноманітні дидактичні можливості та методичні функції електронних соціальних мереж їх мережеві сервіси класифіковано на:

- соціальні пошукові системи і народні класифікатори (спільний пошук інформації, спільне зберігання закладок);
- вікі (створення гіпертекстових об'єктів: статті, доповіді, реферати, wiki-газети, буклети, есе);
- блоги (спільне створення мережного проекту);
- соціальні медіа-сховища (спільне створення, редагування і використання в мережі текстових документів, електронних таблиць, презентацій, малюнків, спільна робота з фото і відеосервісами) (Пінчук, Богачков, Буров, Дементієвська, Ухань & Яськова, 2017: 5).

Серед найбільш відомих електронних соціальних мереж відзначимо YouTube, Instagram, Facebook, Telegram, Twiter та ін. Вони надають широкі можливості для використання в освітній діяльності. Їх особливість полягає у тому, що вони охоплюють широку цільову аудиторію та забезпечують перехід від

односторонньої комунікації, коли просто надається інформація, до двосторонньої, яка дає можливість діалогу.

Особливість YouTube полягає в тому, що цю соціальну мережу призначено для створення та обміну відео. Користувач може створити свій канал YouTube та завантажувати відео для перегляду, коментарів і лайків. Instagram задовольняє потреби користувача у візуальному сприйнятті інформації: мінімум тексту, максимум фото. Молодь надзвичайно активно користується цією мережею. Twitter – це сайт соціальних медіа для новин, розваг, спорту, політики та багато іншого. Twitter представляє інформацію в реальному часі, те, що відбувається зараз. Він дозволяє лише 280 символів у твіті, на відміну від більшості соціальних медіа-сайтів, які мають набагато більшу їх кількість.

Варто зазначити, що в роботі цих сервісів широко використовується інформаційна підтримка інклюзивної освіти. Наприклад, на платформі Youtube пропонуються послуги розміщення спеціально створеного відеоконтенту з тифлокоментуванням для осіб з порушеннями зору, а для осіб з порушеннями слуху – субтитри або словесно-жестовий переклад.

Використання на мережевому сервісі Youtube такого інструменту як субтитри значно допомагає зрозуміти навчальний матеріал учням з порушеннями слуху, розладами аутистичного спектру (для врахування особливих потреб осіб, для яких характерна особлива чутливість до звуків, периферійне, фрагментарне сприйняття тощо). Залежно від уподобань користувача можна відтворити відеоконтент з різною швидкістю, якістю, а стенограму тексту налаштувати з урахуванням набору шрифтів, кольорової гамми, розмірів, прозорості, стилю тощо. Освітні відеоролики з субтитрами покращують словниковий запас, позитивно впливають на навички усвідомлення, розпізнавання слів, декодування, забезпечують мотивацію навчання та усувають прояви тривоги, наприклад, через незнання іноземної мови, адже програмний додаток може перекласти запропоновані субтитри на мову, якою краще володіє дитина, що є особливо цінним для дітей з порушеннями слуху через специфіку їхнього мовленнєвого розвитку (Бондаренко, 2018).

Також учні з особливими освітніми потребами можуть долучатися до колективної роботи в соціальних мережах, виконуючи такі навчальні завдання як написання тексту, вивід інформації на друк, перегляд інтернет-ресурсів, використання електронної пошти, запис та завантаження відео-, аудіоконтенту, створення корпоративної спільноти для конкретної цільової аудиторії, створювати сторінки або групи для окремої цільової аудиторії, наприклад для учнів старших класів з порушеннями слуху тощо.

Під час освітньої діяльності учні старших класів з порушеннями слуху також можуть набути навичок створення власних профілів у соціальних мережах та належного їх використання для повноцінної соціальної активності, користування різними месенджерами, активної участі в чатах і форумах.

Важливим інструментом, що надає широкі можливості для використання в освітній діяльності є Instagram. Оскільки ця соціальна мережа дуже популярна серед учнівської молоді, важливо використовувати її в культурно-просвітницьких, виховних та навчальних цілях. Instagram дозволяє здійснювати в кожному підписі до фото чи відео максимум 2200 символів тексту і до 30 хештегів (Мина, 2021: 280). Крім того, можна вести пряму трансляцію (live streaming), до якої приєднуються підписники та бажаючі. Онлайн-спілкування у відеоформаті допомагає налагодити продуктивну комунікацію, адже користувачі можуть ставити запитання в коментарях.

У науковій літературі наголошується на тому, що використання електронних соціальних мереж в освіті учнів з особливими потребами сприяє забезпеченню потреби у спілкуванні, самореалізації та самоствердженні, а також потреби в позитивній оцінці, потреби особистого внеску, що сприяє формуванню успішної громадянської ідентичності та позитивного соціального статусу (Яцишин & Коваленко, 2015: с.35).

Важливу роль виконують соціальні мережі у формуванні соціальної компетентності в учнів старших класів з порушеннями слуху, оскільки ця компетентність визначає їхню успішність в повсякденному житті, стимулюватиме їх інтеграційні процеси, дозволяючи не тільки адаптуватися, а й активно впливати на життєві події, засвоювати певні соціальні позиції.

Сформована соціальна компетентність учнів з порушеннями слуху характеризує їх як відкритих до суспільства особистостей, які володіють навичками соціальної поведінки, готовністю до сприймання соціальної інформації, бажанням пізнати та впливати на навколишній світ.

В умовах мережевого суспільства інтернет виступає в якості посередника у взаємодії між однолітками і дорослими як партнерами по спілкуванню і спільній діяльності. Водночас учні в мережі можуть зіткнутися з певними труднощами, адже для того, щоб ефективно використовувати цей інструмент, потрібні як уміння користуватися ним, так і певний життєвий досвід. Основні ризики у використанні соціальних мереж та інтернету загалом пов'язані не так зі змістом, як із його стихійним і неконтрольованим освоєнням. Для того, щоб уникнути ризиків, учневі з особливими освітніми потребами потрібен провідник у світ інтернету, і стати цим провідником передусім повинні батьки і педагоги. Тільки в спільній діяльності з учителем на уроці в школі або вдома процес інтернет-соціалізації може набути системного, цілеспрямованого характеру (Ляшенко, 2021: с. 82).

Отже, використання соціальних мереж в освітньому процесі зумовлює зростання вимог до інформаційно-комунікаційної компетентності педагогічних працівників. Наразі, щоб ефективно і педагогічно виважено використовувати інформаційно-комунікаційні технології, особливо в умовах освіти осіб з особливими освітніми потребами, необхідно мати універсальні знання та навички, створювати для учнів умови для розкриття їх здібностей, творчого потенціалу, задоволення потреб цієї категорії учнів з метою формування повноцінної особистості. Вчителі разом із батьками можуть на власному прикладі або ж конкретними рекомендаціями допомогти дитині зрозуміти, як використовувати соціальні мережі: марнувати час чи виконувати цікаві освітні завдання, розвиваючи комунікативні здібності учня та його інформаційно-комунікаційну компетентність.

Дослідник С. Палій визначив як позитивні аспекти використання соціальних мереж в освітньому процесі, так і певні недоліки. Перевагами цього інструменту є:

- комфортне середовище, в якому Інтерфейс, засоби комунікації та форми подання контенту зрозумілі та звичні учням;

- різні форми взаємодії і комунікації забезпечують широкий діапазон можливостей включення в навчальну діяльність;

- можливість обмінюватися навчальними ресурсами;

- широкі демонстраційні можливості електронних соціальних мереж та можливість ділитися будь-яким контентом з учнями;

- стає можливим створення вчителем і учнем спільного навчального контенту; учні замість простого споживання інформації створюють повідомлення та інші ресурси;

- інформаційно-комунікаційна підтримка навчального предмета в соціальній мережі дає змогу учням брати участь в обговореннях і виконувати завдання з будь-якого місця;

- соціальні мережі ламають психологічні бар'єри та роблять вчителя більш соціально доступним учневі в комунікаційному плані;

- через соціальні мережі можна легко нагадувати одне одному про важливі дати і події;

- за допомогою соціальних мереж можна створювати групові чати та групові відеозв'язки.

Водночас існують і певні недоліки під час використання соціальних мереж в освітній діяльності, зокрема:

- розпорошеність уваги на інші подразники (на повідомлення від інших людей, сповіщення тощо);

- залежність від якості інтернет-з'єднання та від технічної оснащеності учасників освітнього процесу;

- перевантаження інформацією може викликати втому;

- поверхневе сприйняття інформації без заглиблення, що ускладнює її засвоєння;

- надто часте перебування в соціальних мережах може призвести до залежності (Палій, 2013: 153).

Ураховуючи ці аспекти, вчителів необхідно вміло та продумано організовувати використання соціальних мереж в освітньому процесі, особливо для учнів з особливими освітніми потребами. Насамперед, використовуючи соціальні мережі, педагогові потрібно відслідковувати контент високої якості та вибирати платформи, які б охоплювали потрібну цільову аудиторію, а саме учнів та студентів з особливими потребами. Зазначимо, що соціальні мережі сьогодення допомагають вчителів не тільки під час навчання, а й для ефективного проведення соціально-педагогічної та позакласної роботи з учнями.

Соціальні мережі є також важливим інструментом і засобом інформаційної підтримки учнів старших класів у їх професійному виборі (Мина, 2021). Старшокласники з порушеннями слухової функції потребують розширеної, поглибленої та систематизованої інформації про сучасні професії. Використання соціальних мереж у профорієнтаційній роботі є одним із сучасних методів представлення певної спеціальності в закладах вищої освіти, що значно допомагає учням з особливими освітніми потребами.

Отже, у результаті дослідження проаналізовано сучасні підходи щодо використання соціальних мереж у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху. Висвітлено соціальну та освітню складові інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху, розкрито їх взаємозв'язок та об'єктно-суб'єктний характер (міжособистісна взаємодія однолітків за інтересами, роль батьків, педагогів тощо). Визначено особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності цієї категорії учнів засобами соціальних мереж та можливості їх використання в освітньому процесі учнів 10-12 класів з порушеннями слуху.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В сучасних умовах розвитку цифрових технологій електронні соціальні мережі відкривають нові можливості для використання в освітній діяльності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху та комунікації між педагогами і учнями. Використання інструментів і ресурсів соціальних мереж дає можливість більш ефективно проявляти себе учням з особливими освітніми потребами як у навчанні, так і в

соціальному середовищі. Включення в освітній процес навчальних завдань з використанням соціальних мереж сприяє формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10-12 класів з порушеннями слуху та підвищує їхню мотивацію до навчання і самоосвіти.

Водночас існує низка проблем щодо науково-методичного забезпечення використання соціальних мереж в освіті осіб з особливими потребами, зокрема розроблення методик і окремих освітніх завдань, рекомендацій щодо формування компетентностей учнів 10-12 класів з порушеннями слуху з використання в навчанні електронних соціальних мереж, забезпечення інформаційної безпеки та ін. Ці питання потребують подальшого ґрунтовного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кабінет Міністрів України. (2016, 14 грудня). *Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року* (988-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
2. Овчарук, О. (2019). Цифрова компетентність учителя: міжнародні тенденції та рамки. *Нова педагогічна думка*, 4(100), 52–55.
3. Шищенко, І. В. (2020). Розвиток інформаційно-цифрової компетентності учнів як сучасна педагогічна проблема. *Фізико-математична освіта*, 2(24), Ч. 2, 79–85.
4. Ляшенко, В. (2021). Організація спільної роботи з батьками щодо формування в учнів цифрового громадянства. Цифрова компетентність сучасного вчителя Нової української школи: 2021 (сс. 81–83). У О. В. Овчарук (Ред.), *Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. семінару* (Київ, 2 березня 2021 р.). Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.
5. Балардим, В. М. (2015). *Роль соціальних мереж та віртуальних спільнот в освіті учнівської молоді*. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/10355/>
6. Кучаковська, Г. А. (2015). Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 47(3), 136–149. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_47_3_13
7. Мина, Ж. В. (2021). Соціальні мережі як засіб інформаційної підтримки учнівської та студентської молоді у навчально-виховному процесі та професійному виборі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32/71(1), Ч. 3. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/45>

8. Бондаренко, Т. В. (2018). Використання інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення доступності і розвитку інклюзивної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 67(5), 31–43. <http://surl.li/zktxcqx>
9. Яцишин, А. В., & Коваленко, В. В. (2015). Використання електронних соціальних мереж для роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребам. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 8(39), 32–38. <http://surl.li/dbalxp>
10. Тимчук, С. (2023, травень 17). *Цікаве про Україну: якими соцмережами переважно користуються українці*. Галицький Кореспондент. <https://gk-press.if.ua/tsikave-pro-ukrayinu-yakymy-sotsmerezhamy-perevazhno-korystuyutsya-ukrayintsi/>
11. Пінчук, О.П., Богачков, Ю.М., Буров, О.Ю., Дементієвська, Н.П., Ухань, П.С. & Яськова, Н.В. (2017). *Електронні соціальні мережі як інструменти сучасного навчального середовища : Глосарій (видання 2-ге доповнене та перероблене)*. ІТЗН НАПН України, м. Київ, Україна: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709751>
12. Палій, С.В. (2013). Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання. *Управління розвитком складних систем*. 2013.. Вип.13, 152-156: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_30

REFERENCES

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016, 14 hrudnia). *Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity “Nova ukrainska shkola” na period do 2029 roku (988-r)* [On approval of the Concept for the implementation of state policy in the field of reforming general secondary education ‘New Ukrainian School’ for the period up to 2029 (988-r)]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
2. Ovcharuk, O. (2019). Tsyfrova kompetentnist uchytelia: mizhnarodni tendentsii ta ramky [Digital competence of teachers: international trends and frameworks]. *Nova pedahohichna dumka*, 4(100), 52–55. [in Ukrainian].
3. Shyshenko, I.V. (2020). Rozvytok informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti uchniv yak suchasna pedahohichna problema [Development of students' information and digital competence as a modern pedagogical problem]. *Fizykomatematychna osvita*, 2(24), Ch. 2, 79–85. [in Ukrainian].
4. Liashenko, V. (2021). Orhanizatsiia spilnoi roboty z batkamy shchodo formuvannia v uchniv tsyfrovoho hromadianstva. Tsyfrova kompetentnist suchasnoho vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: 2021 [Organisation of joint work with parents on the formation of digital citizenship in students. Digital competence of a modern teacher of the New Ukrainian School: 2021] (ss. 81–83). U O. V. Ovcharuk (Red.), *Podolannia vyklykiv u period karantynu, sprychynenoho COVID-19:*

zb.materialiv vseukr.nauk.-prakt.seminaru (Kyiv, 2 bereznia 2021 r.). Kyiv: Instytut informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

5. Balardym, V.M. (2015). *Rol sotsialnykh merezh ta virtualnykh spilnot v osviti uchnivskoi molodi* [The role of social networks and virtual communities in the education of students]. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/10355/>. [in Ukrainian].

6. Kuchakovska, H.A. (2015). *Rol sotsialnykh merezh v aktyvizatsii protsesu navchannia informatychnykh dystsyplin maibutnykh uchyteliv pochatkovoï shkoly* [The Role of Social Networks in Enhancing the Process of Teaching Computer Science to Future Primary School Teachers]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 47(3), 136–149. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_47_3_13. [in Ukrainian].

7. Myna, Zh. V. (2021). *Sotsialni merezhi yak zasib informatsiinoï pidtrymky uchnivskoi ta studentskoi molodi u navchalno-vykhovnomu protsesi ta profesiinomu vybori* [Social networks as a means of information support for pupils and students in the educational process and professional choice]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 32/71(1), Ch. 3. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/45>. [in Ukrainian].

8. Bondarenko, T.V. (2018). *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii dlia zabezpechennia dostupnosti i rozvytku inkluzyvnoi osvity* [Use of information and communication technologies to ensure accessibility and development of inclusive education]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 67(5), 31–43. <http://surl.li/zktxq>. [in Ukrainian].

9. Yatsyshyn, A.V., & Kovalenko, V.V. (2015). *Vykorystannia elektronnykh sotsialnykh merezh dlia roboty z ditmy ta moloddu z osoblyvymy osvitnimy potrebam* [Using electronic social networks to work with children and young people with special educational needs]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, 8(39), 32–38. <http://surl.li/dbalxp>. [in Ukrainian].

10. Tymchuk, S. (2023, traven 17). *Tsikave pro Ukrainu: yakymy sotsmerezhamy perevazhno korystuiutsia ukrayntsi* [Interesting things about Ukraine: what social media do Ukrainians use most?]. Halytskyi Korespondent. <https://gk-press.if.ua/tsikave-pro-ukrayinu-yakymy-sotsmerezhamy-perevazhno-korystuyutsya-ukrayintsi/>. [in Ukrainian].

11. Pinchuk, O.P., Bohachkov, Yu.M., Burov, O.Iu., Dementiievska, N.P., Ukhan, P.S. & Yaskova, N.V. (2017). *Elektronni sotsialni merezhi yak instrumenty suchasnoho navchalnoho seredovyshcha: Hlosarii* [Electronic social networks as tools of the modern learning environment: A glossary] (2 vyd.). IITZN NAPN Ukrainy, <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709751>. [in Ukrainian].

12. Palii, S.V. (2013). *Sotsialni merezhi yak zasib komunikatsii elektronnoho navchannia* [Social media as a means of e-learning communication]. *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*, 13, 152–156. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_30. [in Ukrainian].